

IN MEMORIAM

HERMAN KILLANDER

Med f. förvaltaren Herman Killanders bortgång 22 okt. 1964 förlo-
rade Upplands fornminnesförening en hängiven vän av kulturmin-
nesvårdens sak. I många år fingo vi i föreningen åtnjuta hans stöd
och eminenta sakkunskap, icke minst i ekonomiska ting. Killander
var under en period fornminnesföreningens skattmästare.

Smälänningen Herman Killander, född i Jönköping 9 aug. 1878,
blev helt acklimatiserad upplänning under de många år han för-

valtade Skoklosters stora domän. Förvaltaren på det anrika godset erfor starkt dess inspirerande stämning och kände djupt ansvar inför sin grannliga uppgift. I flera skrifter har Herman Killander berört delar av Skoklosters historia.

Det var dock framförallt efter pensionstagandet och inflyttningen till Uppsala som förvaltare Killander kom i nära kontakt med Upplands fornminnesförenings intressen och problem. Det stod inte på förrän ett mycket viktigt ärende kom under debatt och krävde snar lösning. Förhållandet var att överbibliotekarien Claes Annerstedt vid sitt frånfälle 1927 donerade sin gård, den Annerstedtska gården, till Uppsala universitet till förmån för dess änke- och pupillkassa. Universitetet blev genom donationen ansvarig för att denna gav bästa avkastning och det kom under debatt om på den anrika gårdens tomt skulle byggas ett ekonomiskt mera givande huskomplex. I Annerstedtska gården igenkänna vi den gård, som professorn i historia Erik Gustaf Geijer ägde och bebodde på 1840-talet, med andra ord den kulturhistoriskt märkliga Uppsala-gård, som nu sedan många år benämnes Geijersgården. De planer universitetet hyste oroade starkt Upplands fornminnesförenings styrelse och man beslöt att göra en aktion. Det blev fornminnesföreningens ordförande landshövding Sigfrid Linnér, dess sekreterare bibliotekarie Oskar Lundberg och dess skattmästare förvaltare Herman Killander, som trädde i förhandling med universitetet om möjligheterna att för framtiden bevara Geijersgården i orubbat skick. Förhandlingen resulterade i att universitetet ställde sig välvilligt till tanken, vilket ju också var naturligt, då den i hög grad berörde minnet av en av universitetets stora män. Det blev dock ett nödvändigt villkor att förhandlingarna från fornminnesföreningen kunde presteras en summa om kr. 90 000:—, som skulle ersätta den förlust universitetet var tvunget att ta, därest Geijersgården icke blev exploateringsmöjlig. Genom Upplands fornminnesförening bildades nu en stiftelse, Stiftelsen Geijersgården, som omedelbart ingick till Kungl. Maj:t med begäran om lotterimedel å nämnda summa. Det blev positivt svar. Stiftelsen erhöll det belopp den begärde, detsamma kunde inleveras till universitetet och Geijersgården var räddad.

Det torde icke vara överdrivet att uttala, att den ledande själen i räddningsåtgärden var Herman Killander. Han tjänstgjorde i många år som skattmästare i Stiftelsen Geijersgården och ombesörjde i denna egenskap förvaltningen av den gamla fina gården. Den som skriver dessa rader vet att Herman Killander ej få gånger måste göra personliga uppoffringar för att allt skulle gå i lås. Det blev dock så småningom uppenbart att det vore bäst om Geijersgården, som i och med dess bevarande hade registrerats som byggnadsminnesmärke, borde komma närmare universitetets egen förvaltning. Så blev också förhållandet när efter Killanders avgång som skattmästare en ekonomisk förvaltare, knuten till universitetet, övertog denna post. Alltjämt fungerar dock stiftelsen och det har blivit praxis att Upplands fornminnesförenings ordförande, landshövdingen i Uppsala län, är stiftelsens ordförande.

Förvaltare Killander lämnade Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien samt Riksantikvarieämbetet verksamt stöd vid förvärv av fastigheter m. m., som voro viktiga för akademien och Riksantikvarieämbetet att disponera över för att kunna befördra vissa kulturminnesvårdsärenden till lycklig lösning. Kungl. Vitterhetsakademien kallade Herman Killander till sin korresponderande ledamot. Hedersledamot var han även av Upplands fornminnesförening.

Nils Sundquist

ARVID HJALMAR UGGLA

I och med f. förste bibliotekarien, filosofie och medicine doktorn Arvid Hjalmar Ugglas frånfälle 30 juli 1964 bortgick ur Upplands fornminnesförenings krets en varm vän av Uppsalas och Upplands kulturminnesvård.

När den unge studenten Arvid Hjalmar Ugglä, född i Jönköping 13 febr. 1883, kom från den småländska metropolen till Uppsala, kunde han väl själv knappast tänka sig att han efter sina studieår livet igenom skulle bli den mest hängivne uppsaliensare. Så blev dock i sanning förhållandet. Arvid Ugglä genomgick en

utveckling, som ständigt gav honom positioner för att utveckla sitt starka kulturmedvetande. Han blev Uppsala studentkårs ordförande, började snart som amanuens på Universitetsbiblioteket och deltog decennium efter decennium i Uppsalas kulturella förningsliv. Han var sekreterare i Karl Johansförbundet och innehade höga poster i både Juvenalorden och samfundet SHT.

Det blev dock inom Svenska Linnésällskapet, stiftat 1917, som Arvid Uggla kom att göra sin stora kulturinsats. Han blev med tiden den främste kännaren av Carl von Linné och fick i den egenskapen skrivelser och förfrågningar från företrädare för Linnéforskningen världen över. Han blev hedersmedlem av Linnéan Society of London och blev för sin stora Linné-insats icke blott filosofie utan även medicine hedersdoktor vid Uppsala universitet.

Den som skriver dessa rader hade förmånen att under många år få samarbeta med Arvid Hjalmar Uggla. När det vid 1930-talets början blev önskvärt att bilda en organisation för att uppteckna och tillvarataga alla de kulturlämningar, som framkommo vid grävningar i Uppsalas »svarta jord» och vid restaureringar av

stadens många kulturhistoriskt intressanta byggnader, blev Arvid Uggla en av de ivrigaste stödjarna av organisationen, som fick det långa namnet »Kommittén för tillvaratagande av fornfynd i Uppsala». Professor Sune Lindqvist blev ordförande och Arvid Hjalmar Uggla vice ordförande. När sedermera kommitténs arbete nedlades, överlämnades dess rika arkiv och samlingar till Upplands fornminnesförening.

Nästa etapp då undertecknad hade glädjen att få samarbeta med Arvid Uggla var då Linnés hem och Linné-museet 1937–1938 skulle iordningställas i Linnés forna bostadshus vid Linné-trädgården vid Svartbäcksgatan i Uppsala. Under berörda arbete kom Arvid Ugglas kunskaper om Linné och hans familj att bli viktig, ja, grundläggande, för arbetet. Arvid Uggla var i många år, i egenskap av Svenska Linnésällskapets sekreterare, intendent vid Linné-museet och tillika redaktör för sällskapets tidskrift.

Arvid Hjalmar Uggla, som Upplands fornminnesförening hedrade med hedersledamotskap, lämnar ett stort tomrum efter sig i Uppsala. Länge skall hans rika intressen, icke minst för Uppsalas historia och för dess kulturminnen, inspirera oss inför våra många stora arbetsuppgifter.

Nils Sundquist

HENRIK SVANFELDT

Med direktör Henrik Svanfeldts bortgång 18 dec. 1964 miste Uppsala en sällspport intensiv personlighet, även inom kulturminnesvårdens område. Henrik Svanfeldt lade av självförklarliga skäl ner sin mesta möda på sin yrkesutövning i egenskap av ledare för Uppsala Hotell AB, som sedan många år tillbaka ägt och drivit de kända restaurangerna Gillet, Rullan, Flustret och Hörnan. Många generationer studenter ha väl i en eller annan form kommit i kontakt med någon av de nu nämnda lokaliteterna. Tillbörligt är även, då det gäller den svanfeldtska källarmästaredynastien, att nämna Stadshotellet, ty detta ägdes och drevs av Henrik Svanfeldts far, den legendariske källarmästaren N. P. Svanfeldt.

Henrik Svanfeldt var den verkligt genuine Uppsala-borgaren.

Här var han född 15 febr. 1876 och här levde han sitt långa, rika liv. Det föreföll som om Henrik Svanfeldt skulle ha funnit det vara fullt i sin ordning att känna ett djupt kulturmedvetande kring icke blott den rörelse han i så stor omfattning drev utan även beträffande dess miljöer. Denna djupare dimension satte helt sin prägel på Henrik Svanfeldts gärning.

Den som skriver dessa rader och som hade förmånen att under många år få vara förenad med Henrik Svanfeldt i varm vänskap glömmmer aldrig natten mellan 4 och 5 nov. 1946, då Rullan brann. Det var till bristningsgränsen dramatiska ögonblick och timmar för Henrik Svanfeldt att åse hur den traditionsrika restaurangen, Henrik Svanfeldts skötebarn, lades i aska. Därinne fanns de stora Svanfeldtska kulturhistoriska restaurangsamlingarna, bestående av köksattiraljer, serviser, prydnadsföremål av olika form och storlek, möbler, tavlor och allt som kunde tänkas ha samlats i en sekelgammal kulturmedveten restaurang. Jag tror jag vet att icke mindre än 11 kompletta serviser förstördes. Nämnas må även de

Cedergrenska väggmålningarna i stora rummet med Stockholmsmotiv och som endast några veckor före branden hade rengjorts och konserverats. Det är märkligt, hur Henrik Svanfeldt kunde behålla fattningen denna fruktansvärda natt och hur han med intensitet kunde gripa sig an med att rädda vad som räddas kunde. Det blev en god skörd, lyckligtvis, och det var delar av denna återstod, som Henrik Svanfeldt sedermera överlämnade till Upplandsmuseet, där den nu kan ses i väggmontrarna i Takhallen.

Henrik Svanfeldts kulturminnesvårdande gärning speglas på ett vackert sätt i den mångåriga samlargärning han utförde, men den finns också bestyrkt i den skriftställarverksamhet han utövade och de kulturhistoriska skrifter han lät utarbeta om sina Uppsala-restauranger.

Upplands fornminnesförening och Stiftelsen Upplandsmuseet uttalar sitt tack till Henrik Svanfeldt för alla kontakter vi fått ha med honom och för det sätt på vilket han berikat vårt Uppsala-kunskaps- och vår kulturhistoriska samlingar.

Nils Sundquist

SAMUEL E. BRING

F. förste bibliotekarien fil. d:r Samuel E. Bring avled i Uppsala 16 jan. 1965. Han var född i Vinslöv i Skåne 25 sept. 1879. Sin första bibliotekstjänst hade han vid universitetsbiblioteket i Lund, kom 1908 till Kungl. Biblioteket i Stockholm för att 1914 överflytta till Uppsala universitetsbibliotek som förste bibliotekarie, vilken tjänst han innehade till 1944.

Samuel E. Bring har utgivit ett stort antal kulturhistoriska och historiska skildringar över svenska företag, bland dessa främst de många delarna i Stockholms-bryggeriernas historia. Det sista stora verket d:r Bring genomförde var den omfattande historiken i två band om boktryckerierna i Uppsala, vilka utgavos 1962-1964. Historiken går fram till år 1810. Upplands fornminnesförening vill tacksamt erinra om d:r Brings forskningar i Uppsalas kulturhistoria.

Nils Sundquist